





կրրակ բրտւ աս ինկիլիզներուն վրայ՝ որ 120 հոգիէն 69 հոգի սպաննեց ու 27 ալ վերաւորեց . մեռնողներուն մէջն էր Փռէկաթի զօրապետին տեղակալը՝ որ էր գլխաւոր կառավարը շալուբաներուն . ասոնցմէ չորսը գերի ինկաւ Ամերիգացիներուն ձեռքը, ու հինգերորդը ծովուն տակը գընաց մաստիկ ջարդուբուրդ ըլլալուն պատճառաւ :

— Գետորդ Հօուսթօն անունով մարդուն մէկը շինեց մէկ գիրքմը՝ որուն մէջը կը հայտնէր քրիստոնէական կրօնը իբրեւ մէկ առասպելով . աս բանը երբոր հասաւ տէրութեանկաճը շուտով բռնել տրվաւ մարդը ու 800 եալորդ ոսկի առնելէն՝ ի գատ, բանաւր գրքին որ կենայ հոնտեղը երկու տարի իրեն յանդանքին համար . Ե՛հանուր գործակալը պատմելէն ետեւ աս զարհուրելի անօրէնուէր բաւ ետեւէն՝ թէ ոչ միայն պէտք էր պատժել աս գործքին հեղինակը, տրպօղը, օրինակողները ու ծախողները՝ այլ պէտք էր պատժել նաեւ ան քաղէթաճիները՝ որ համարձակեցան տեղնիտեղը իմացընել հասարակաց աս գիրքին ինչ ըլլալը :

— Նոյեմբերի 18ին Թիէւ ըսված ինկիլիզին գաղէթան՝ տրպիկցաւ ինկիլիզեռայի մէջ մէկ նորագիւտ մեքենայովմը՝ որ հնարեց Քէնիկ անունով Սաքսոնիացիին մէկը : Աս մեքենան՝ որ կըսվի ճառու (մէկ կէնէ) պարանի շատ կըղիւրացընէ ու կը կարճեցընէ տպելու գործողութիւնները : Մեքենային քովը միայն պէտք է մօտիկցընել կապարով խորշիկով շարած գիրերը, թուղթը, ու միւրեքքէպը, մեքենան իրեն շարժմունքով կըտեղաւորէ գիրերը մամուլին մէջ, կուտայ միւրեքքէպը ու կըտրպէ դրված թուղթին վրայ . աս մեքենային քովը պէտք է որ միւսակ մէկ հոգիմը կենայ՝ որ տրպած թուղթը առնու մեքենային ձեռքէն ու ուրիշ չիտպած թուղթ տայ : Մեքենան՝ աս գործողութիւնները ընելու թէ՛նտ շատ պոճուկ շարժմունքներուն իբրեւ ի վերայ այսր անմայնա շուտ շուտ կըտրպէ՝ որ մէկ սահաթ վան մէջ կըհանէ հազար հարիւր տպած թապաղայ : Աս մեքենային գործածութիւնը թէ որ քիչ քիչ տարածվի Եւրոպայի մէջնէ՝ շատ տպողներու փրատ կընէ, գերեմ անատենը այնչափ մարդ պէտք չըլար տրպելու հմը՝ ինչպէս որ է հիմայ :

— Անցած դարէթաներուն մէջը դրինք թէ ինկիլիզը որչափ պատերազմի պաշար տրվաւ դաշնակցաց . հիմայ հոստեղը դնենք թէ որչափ ըստակ խարճեց աս վերջի պատերազմներուն համար :

Օլանտայի մէջ դաշնակցաց բանակը պահելու համար տրվաւ 2,822,000 եալորդ ու

կի : Սպանիայի ու Հարաւային Փրանսայի տրվաւ 17,424,000 եալորդ : Սիկիլիայի ու Սիցիլիական ծովին մէջ խարճեց 8,520,000 եալորդ : Հիւսիսային Ամերիգայի մէջ խարճեց 6,224,000 եալորդ : Հարաւային Ամերիգայի մէջ խարճեց 466,000 եալորդ : Եւմօնի մէջ եղած դաշնադրուէց մէջ որոշվեցաւ՝ թէ որ աս վերջի պատերազմը տարիմը տահա բշելու ըլլայնէ՝ ինկիլիզեռան պարտական ըլլայ վճարելու դաշնակցաց 10,000,000 եալորդ :

Ասոնցմէ զատ ինկիլիզեռան վճարեց դաշնակցաց եօթը ամսորվան մէջ աս հետեւել գումարը . Նեմլէին տրվաւ 1,140,000 եալորդ : Պոուշին տրվաւ 1,140,000 եալորդ : Մոսկովին տրվաւ 2,500,000 եալորդ : Ըմէտին տրվաւ 1,600,000 եալորդ : Տանիմար գային տրվաւ 300,000 եալորդ :

Աս բոտակներէն զատ ալ կըլճարէ Սիկիլիայի Թաղաւորին տարիէ տարի՝ ինչպէս որ դաշնադրութեմ որոշեցին իրենց մէջընէ 800,000 եալորդ : Խոստացաւ որ Փորթուքէշին ալ տայ տարին 4,000,000 եալորդ օգնութե համար : Սպանիայի տէրութե ալ շատ ըստակ ընծայ տրվաւ՝ վն դի Թաղաւորութիւնը կարօտ էր օգնութե :

Համառօտութե մէջ նամակիմը՝ որ 4րդէցաւ Քառասնէն :

Ինկիլիզի Ճէնէռալին երբոր խելմը զօրք օգնութե եկաւնէ՝ որոշեց որ երթայ Ամերիգայիներուն վրայ, անոր համար ճամբայ ելաւ Քանադային ու վեց օրվան մէջ 25 փարսախ ճամբայ ըրաւ ու հասաւ Ամերիգացուց բանակին . 5 օր ալ հոն սպասեց՝ որ հասնի նաեւ ինկիլիզին նաւահանդէսը՝ որ կարող ըլլան ծովէն ու ցամաքէն յաղթել Ամերիգացիներուն . ինկիլիզին ճէնէռալը ունէր տակը 12,000 աղէկ կըրթըված զօրք, իսկ Ամերիգացիները էին 5000 հոգի : Երբոր եկաւ հասաւ ինկիլիզին նաւահանդէսը սկսաւ ծովէն պատերազմը . ցամաքի վրայ եղած Ճէնէռալը՝ փոխանակ ինքնալ սկսելու պատերազմը՝ առանց մէկ թիւ ֆէնկմը սրկմելու սէյիրճի միայն եղաւ, և հետեւել գիշերը փութալով սկսաւ ետ քաշվիլ աս ինկիլիզի Ճէնէռալը առանց ունենալու մէկ հարկաւորութիւնմը . հոնտեղ ձգեց իրեն գունդին հիւանդները, այրեց իրեն բանակին պաշարները, և այնչափ փութալով ետ քաշվեցաւ՝ որ առաջի վեց օրվան ըրած ճամբան՝ ըրաւ երկու օրվան մէջը միայն :

Ինկիլիզի նաւահանդէսին զօրապետը՝ որուն անունը էր Տօմիէ, շատ քաջութե պատերազմեցաւ ծովին վրայ, և պատերազմը ըսկը-



կրօնէին առաջ սիրտ տրվաւ իրեն զօրացը՝  
 թէ ցամաքէն ալ կօղնեն մեզի, բայց երբոր  
 աս իրենց յոյսը պօշեալանէ տրկարացան ին-  
 կիլիզները, և զօրապետնալ քաջութիւն պատե-  
 րազմելով մեռաւ հոնտեղը: Աս մեռնող զօ-  
 րապետին տեղը յաջորդեց Ռօպէրթսօն զօ-  
 րապետը, և ըսաւ թէ այնչափ վախցերէր  
 Ամերիգացւոց ճէնէնալին աչքը ինկիլիզ-  
 ներէն որ միտքը դրեր էր թէ ծովէն ու ցա-  
 մաքէն յարձակելով առնուն պիտոր իրեն  
 պատնէշները, և կըմտածէրկոր թէ ինչպէս  
 խաղացընէ իրեն զօրքը ինկիլիզներուն կրա-  
 կէն: Ամերիգացւոց գլխաւոր ճէնէնալը  
 աս բանըս կըմտածէրկորնէ, եկաւ Մա-  
 բօմպ Ամերիգացւոց ուրիշ ճէնէնալը, ու  
 խապար բերաւ աս ճէնէնալին թէ ինկի-  
 լիզներուն բանակը ետ կըքաշվիկոր ցամա-  
 քէն, հոնտեղ թող տալով իրեն հիւանդնե-  
 րը, ու այրելով իրեն բանակին պաշարները:  
 Աս խապարը երբոր լսեց Ամերիգացւոց ճէ-  
 նէնալնէ չիհաւտաց, և կի վախցաւ որ չը-  
 լայ թէ իրենց ետ քաշվելով զԱմերիգացի-  
 ները որոգայթիմը մէջ ձգեն, բայց վերջը  
 իմացաւ որ իրօք ետ քաշվերէն:

Թուղթ գրօղը այսպէս կըսէ, „հիշ մէկը  
 չէր կարծէր որ այսպիսի անյաջող կատարած  
 ունենար ինկիլիզին բանը. հիշ չէ կարդաց-  
 ված ինկիլիզի տէրութիւն պատմութիւններուն  
 մէջը, թէ ինկիլիզի նաւահանդէսմը՝ պատե-  
 րազմի ծովին մէջը, և ցամաքին վրայ կեցած  
 ըլլայ մէկ ինկիլիզի կըտրիճ գունդմը՝ որ կը-  
 նար օգնել նաւահանդէսին, թող տայ որ  
 յաղթվին ինկիլիզները: Աս գործողութիւն  
 պէտք է որ շարժէ ամմին ճշմարիտ ինկիլիզ-  
 ներուն բարկութիւնը, և անկարելի է որ ինկի-  
 լիզի տէրութեան տնտեսը չընէ սաստիկ քննուի-  
 ւաւ ճէնէնալին վրայ իրեն ըրած գործքին  
 համար:”

Ինկիլիզին զօրքերը՝ որ պաշարած են Է-  
 րիէ բերդը, շատ ողորմելի վիճակի մէջ են  
 ամմին իրենց հարկաւոր բաները կըպակսի,  
 և կըվախցըվի որ այսպէս ըլլալով քիչ ատե-  
 նէն ետ քաշվին բերդին առջեւէն:

Մօռնիկ Բհրօնիքին մէջը աս թուղթին  
 համառօտութիւն դնելէն ետեւ կըսէ. „Հիմայ  
 բոլոր կրկախով մէկ պատերազմմը՝ որ ըլլայ  
 պիտոր Օթթարիօ ծովուն մէջ. թէ որ մենք  
 յաղթելու ըլլանքնէ Ամերիգացիներուն՝  
 Ամերիգացիները ալ ոտք չեն կրնար կոխել  
 վերին Բանաւալ: Իսկ թէ որ Ամերիգա-  
 ցիները մեզի յաղթեննէ՝ միշտ կորսուած կը-  
 լայ ան գաւառը մեր ձեռքէն:”

Արդժեքաւ որ Փորթուքէշի տէրու-  
 թիւր խաղաղութեան մէջ ըլլային, իրեն տէրութե-  
 սահմանադրութիւնները պահելու համար կա-

րօշ ըլլայ ոտքի վրայ պահելու միայն 40 հա-  
 զար հետեակ զօրք, և 10 հազար ալ ձիաւոր,  
 զէրէմ այսչափ զօրքը բաւական է:

## Մ Ո Ս Կ Ո Վ Ս Տ Ա Ն .

Բիւիւն-օ-պուտի • 21 Երիմէի:

Հոկտեմբերի 11ին, Եւօլօօքսքէրքաստ քա-  
 ղաքը եկան ան ընծաները՝ որ Պարսիկնե-  
 րուն թիւորը խրկեր էր Աղեքսանդր Մոս-  
 կովի կայսեր, և էր երկու փիղ, 24 Առապի  
 ու Պարսից ձիեր:

## Ս Պ Ա Ն Ի Ա .

Մարտի • 28 Երիմէի:

Սպանիայի Կերուլէ պապերապի մեծ պաշտօնապէ-  
 ըին ծանուցան Բուրլը:

„Թագաւորը կուզէ ցըցընել նորէն իր հա-  
 ճութիւնը ու համարումը ան զինուորականնե-  
 րուն՝ որ իրենց թշնամիներուն ձեռքը գերի  
 իյնալէն ետեւ բանտի ու բերդերուն մէջը  
 դըրվեցան՝ պատճառաւ որ իրենց գերութիւն  
 ջանացերէն փախչիլ ունի իրենց օրինաւոր  
 թագաւորին ու հայրենեաց պատերազմը ա-  
 ուջ տանին տէի. Թագաւորը խորհուրդ-  
 հարցընէլէն ետեւ պատերազմի մեծ ատեա-  
 նին՝ որոշեց որ այսպիսի զինուորականներու  
 տրվի պատուոյ նշան, օՓֆիցիալներուն ու-  
 կիէ մէտալ, իսկ յիսնապետներուն ու հասա-  
 րակ զինուորներու արծաթէ մէտալ: Աս մէ-  
 տալին շրջանակները փորված է կըտր զին-  
 շիւր, ասոր մէջ տեղը ձեւացուցած է մէկ աշ-  
 տարակմը խալիֆ որուն տակը գըրված է աս  
 հետեւեալ մակագրութիւն՝ Վիպ ու Էլարաբա-  
 հայրէնեաց. համար • աս պատուոյ նշանը կախ-  
 ված է մէկ դեղին շերտիմը՝ որ բանված է  
 կանանչով. աս պատուոյ նշանը պահված է  
 ան զինուորականներուն որոց աս հետեւեալ  
 յօդվածներուն մէջ եղած բաները կըրնան  
 ցըցընել իրենց վրայ:

1. Ան պատերազմի գերիները՝ որ փախչե-  
 լու ատեն, նորէն ինկան Փրանսրդներուն  
 ձեռքը, և աս յանցանքին համար շղթանե-  
 րով կապված պահվեցան բերդերուն մէջ՝  
 շատ նեղութիւն քաշելով:

2. Ան պատերազմի գերիները՝ որ յաջո-  
 դութ կըրցան փախչիլ Փրանսրդներուն ձեռ-  
 քէն, և Սպանիայ մանախուռնալէս միացան  
 իրենց առջի գունդերուն հետ ու պատերազ-  
 մեցան հայրենեաց թշնամիներուն դէմ. ա-  
 սոնք արժանի կըտեպվին պատուոյ՝ վասն զի  
 իրենց կեանքը գտանդի մէջ դըրին իրենց  
 հայրենեաց համար, զէրէմ անկից վերջը նո-  
 ռէն գերիւնալու ըլլային իրենց թշնամիներ-  
 րուն ձեռքէն մէկէն կըպաննէին իրենց առ-  
 ջի փախչելուն համար:



3. Անոնք՝ որ թշնամին բռնեց ու դրաւ բերդի կմ արդեւանքի մէջ, և կմ դրաւ իրենց տանը մէջ, արդեւելով որ ամենեւին կարող չըլլան դուրս ելլալու :

4. Ան պատերազմի գերիները՝ որ թշնամին ձեռքը կնալէն ետեւ դըրվեցան՝ որ երթան բանին իբրեւ գերի տէրութեան ու հասաւ բակաց գործքերուն մէջ :

Աւալային գաւառը ընծայ տրվաւ Սպաշիայի թագաւորին 500 հարիւր հաղար ղեշ . թագաւորը աւ ընծան լեռնէլէն ետեւ հրաւայեց որ դըրվի գազէթաներուն մէջ ու հրաւարակի ամմէնուն ասոնց ըրած՝ հայրենաւիրութեան գործքը :

### Շ Ա Է Տ .

Սեփօյմ . 18 Նոյեմբերի :

Նորվէճիային երկու զօրապետ եկաւ Սեփօյմ ու խապար բերին թէ Նոյեմբերի 4ին հրատարակվեցաւ անտեղը Նորվէճիայի տէրութեան միանալը Շվեդի տէրութեան հետ , և եօթը երեւի մարդիկ որոշվեցաւ որ երթան իբրեւ դեսպան Շվեդի թագաւորին և հրաւիրեն զանի որ դայ Քրիստիանայ Նորվէճիայիներուն մայրաքաղաքը . աւ խապարը երբոր եկաւնէ Սեփօյմ 128 թօփ նետելով իմացուցին բոլոր ժողովրդեան , ու նոյն գիշերը փառաւոր լուսաւորութեան ըրին քաղքին մէջ :

— Ինչպէս որ կըմակարեւրվինէ , Նորվէճիայիներու ազգային օրէնքներուն մէկ գլխաւոր փոփոխութիւնը չըլար : Աս Նորվէճիայի տէրութեան չի կառավարվի պիտոր Շվեդի օրէնքներով . իրեն տէրութեան պաշտօնատէրները , դատաւորները , նմանապէս քաղքի կառավարութեան պաշտօնատէրները , զինուորականները ըլլան պիտոր բուն Նորվէճիացի և ոչ Շվեդ : Թէ որ պատահի որ Շվեդին տէրութեան դրսէն թշնամի ունենայ , և վտանգի մէջ ըլլայնէ իրեն տէրութեան Նորվէճիան պարտական է որ օգնէ Շվեդին իրեն ամմէն ու ժողովրդեան համար իրենց թշնամին և խաղտելու իրենց թագաւորը : Ասոր ներհակ , թէ որ Շվեդը պատերազմ բանայ ուրիշ տէրութեան հետ իրեն քովէննէ , անատենը Շվեդին օգնութեան համար զօրք տալու կըկարգվի Նորվէճիայի ծերակուտներուն որոշումներէն , թէ որ ուղեն կօգնեն թէ չուղեն չեն օգնեն . վերջապէս Նորվէճիան և Շվեդը բոլորովին զատ կըմընան թէ օրէնքներով թէ կառավարութեամբ , միայն միացեալ կըտեսլին՝ պատճառաւ որ երկու տէրութիւններու թէքրուէ պըտակը դըված է մէկ մարդումը գլուխ , և երկուքնալ կըկախվին անոր հրամաններէն ու կարգադրութիւններէն :

### Պ Ա Վ Ի Ե Ռ Ա .

Անոնք . 2 Իւնիսթեբերի :

Սիէննայի լէհանուր ժողովքին ներկայացաւ աւ հետեւեալ աղաչանքի ու արդարացուցման թուղթը որ գրեւ էր Սաքսոնիայի թագաւորը :

„ Մէք Ֆեթերիէն Անոնք լեհ Սաքսոնիայի ու Տոգայ Վարսաւիայի ” :

„ Իմացանք սաստիկ սրտի ցաւով թէ մեր Սաքսոնիայի երկիրներուն տիրապետէ պիտոր առժամանակեայ կառավարութեամբ Պոլոշին թագաւորը . մենք ապաւինելով արդարութեան ու մեծանշանուէ դաշնակից թագաւորներուն , հաստատ կըկարծենք թէ մեր տէրութեան երկիրները նորէն կըդառնայ մեզի , վն զի հաստատուն խորհրդով որոշեցինք միաբանելու համար անոնց հետ՝ երբոր թող տային մեզի պատերազմներուն պարագայները . մենք որոշեցինք որ լեհիայի պատերազմը լըմընալէն ետեւ երբոր յաղթական դաշնակիցները քաղքին մէջը մըտնալու ըլլաննէ՝ անատենը մեր մըտածածը կատարենք , բայց անատենը մեզի մըտիկ չի դըրին , ու պարտաւորվեցանք որ թող տանք մեր երկիրները ու երթանք Պոլոշին : Նոյն ատենը Աղեքսանդր Մոսկովին կայսրը իմացուց մեզի թէ Սաքսոնիայէն հեռանալու միայն եղերէ զինուորական նկատմունքին հօր . աւ խօսքը մեծ յոյս կուտար մեզի մինչև հիմայ . նմանապէս Նեմցիին կայսրը ու Պոլոշին թագաւորը ցըցուցին մեզի իրենց անխաղախ բարեկամութեան սէրը , աւ պատճառաւ մեր ունեցած յոյսը մինչև հիմայ կը միտնարէր զմեզ թէ երբոր վերնայ աւ զինուորական նկատմունքնէ՝ մենք նորէն կը դառնանք մեր սիրելի ժողովրդներուն մէջ :

„ Իմացընէլէն ետեւ շատ անգամ դաշնակից թագաւորներուն մեր առանց կեղծաւորութեան բաղձանքը գործակից ըլլալու անոնց Եւրոպայի ազատուէն ու հանգարտուէր , ու ցըցուցնէլէն ետեւ մեր սրտին ուղածը ինչ բանի համար իրենք ալ կաշխատենիւրնէ , կըրնայինք անկից ետեւ յուսալ մէկ երջանիկ կատարածիմը : Ուրեմն կըհետեւի որ մեր ցաւը աւելի սաստիկ ըլլայ սրտերնուս մէջ , զերեմքանի որ լըմընեցէ ֆրանսիացի հետ խաղաղութեան դաշնադրութիւնները նէ , շատ անգամ աղաչանքի թուղթերով ինչորեցինք դաշնակից թագաւորներէն որ տան մեր երկիրները՝ բայց ամմէն անգամ լեռնայն եկաւ մեր արդար յոյսը , և բանը երկընդունելով ձգեցին՝ որ որոշվի Սիէննայի լեհահանուր ժողովքին մէջ :

„ Փրան



Ֆրանսայի հետ խաղաղութիւն լըմընալէն ետեւ, շատ ձայներ լսեցինք՝ որ կրտսերնար մեր տէրութե սահմաններու վիճակին վրայ, բայց ամենեւին չըհաւտացինք ան ձայներուն. մենք՝ նորէն մեր յոյսը ու ապաւինութիւնը կըրէնք դաշնակից թագաւորներուն արդարութե վրայ՝ առանց քննելու պատճառը՝ թէ ինչու այսպիսի կերպով վարեցան մեր հետ դաշնակից թագաւորները։ Դաշնակից թիւրաց պատերազմին առաջին վախճանը էր՝ որ պահէն ու նորէն հաստատեն իւրաքանչիւր օրինաւոր թագաւորաց իշխանութե անձնակերպ. դաշնակից տէրութիւնները՝ իրենց ծանուցման թուղթերով շատ անգամ իմացուցին ամենուն, թէ իրենց միտքը է միայն հաստատել Եւրոպայի ազատութիւնը չէ թէ երկիր վաստակելով մեծ ցընել իրենց տէրութիւնը։ Ամեն դաշնակիցները մէկ բերան խոստացան թէ Սաքսոնիայի տէրութե սահմանները ամբողջ կրպահեն, ուրեմն կըհետեւի որ պահէն նաեւ իրեն թագաւորութիւնը՝ որ է հակա մասը ամբողջութե տէրութե, մանաւանդ որ բոլոր Սաքսոնիայի ժողովուրդներն ալ փափաքելով ասոր կրտսերն, և նորէն ալ ցըցուցին իրենց բաղձանքը՝ իրենց օրինաւոր թագաւորին վրայ։ Մենք իմացուցինք ու յայտնեցինք Եւրոպայի տէրութեց մեր պատճառները թէ ինչու համար այդպիսի ճամբայ բռնեցինք աս վերջի պատերազմներու ատեն, ուստի կըյուսանք թէ արդարութիւն դաշնակցաց համոզվի թէ մենք գործակից չեկրցանք ըլլալ Գերմանիայի ազատութե՝ պատճառաւ որ մեր սահմաններուն վիճակը ու ան ատենական պարագայները միայն արդեւեցին զմեզ ետ կենալ։ Սաքսոնիայի սահմանները օրինաւոր ժառանգութե մեր տանը ու ազգատոհմին յանձնըմած է տէի ամենքը յայտնի դիտեն, ուրեմն կըհետեւի արդարութե՝ որ նորէն հաստատվի իրեն օրինաւոր ժառանգը. մենք անհաւատարիմ կըգըտնրվինք թէ մեր ազգատոհմին և թէ մեր սերելի ժողովրդեան թէ որ լուութե հաւանինք ան կարգադրութեներուն որ որոշվեցաւ մեր սահմաններուն վրայ՝ որ ատեն ամենքը կըպատենկոր թէ դարձրվի իր օրինաւոր ժառանգը. ուստի մենք տեսնալով թէ Պաուշին թագաւորը տիրապետել Սաքսոնիայի սահմաններուն՝ կըպարտաւորվինք որ հրատարակենք ամենուն մեր արդար իրաւունքը ըզդէմ աս տիրապետութե, և ինչ որ կըընայ հետեւի ասկից։ Աս արդար ու օրինաւոր պատճառները մեր ձեռք ատորագրութե կըմացընենք չէ թէ միայն Աիենայի թէ հանուր ժողովքին՝ ալ և բոլոր Եւրոպայի,

և նորէն կըկրկնենք ու կըկրկնենք մեր հրատարակած պատճառները՝ որով ամենեւին չենք հաւանիր հրաժարելու ան օրինաւոր ժառանգութե՝ որ մեր պապերէն ըսկած եկաւ հասաւ մինչև մեզի, և չենք յանձն առնուր ամենեւին, որ ինչ և իցէ դաշնադրութե ուրիշ տեղվանք տան մեզի փոխանակ իմ սահմաններուն։

Փրեիտերիքսֆելտէն, Նոյեմբերի 4ին 1814։

Ստորագրեալ. Ֆէտերիկոս Աւուստոս։

8ին։

Դեկտեմբերի 2ին Աիենայէն թուղթմը գրվեցաւ՝ որուն մէջ կըտորագրէ օդին մէջ ըրած ճանապարհորդութիւնը Քառսօլիէն ու Մանիէր երկերի Ֆրիդլայի վարպետներուն՝ որոյ համաձայնութիւն է աս հետեւեալ կերպով։

Նոյեմբերի 2օին, կէսօրէն ետեւ սահմար 2ին էր պըտոր ու բուստո հաւամը, բայց ի վրայոր անի Քառսօլիէն մըտաւ իրեն օդապարիկ գունտին նաւակին մէջը ու թուցուցին օդապարիկը. հաղւ՝ թէ կէս վայրկեան անցաւ չանցաւ աս օդապարիկ գունտը պատուելով ան թանձր բուսը (որ իրեք շաբաթէն պէրի կեցերէր մայրաքաղաքին վրայ) ելաւ բուսին վերի երեսը. Քառսօլիէն էր բոր դուրս ելաւ բուսին մէջէն անցնելով տեսաւ երկրին վրայ մէկ նոր ու սքանչելի տեսարանմը. բոլոր երկիրքը բաց ու պայծառ կըտեսնար. արեգակը ու լուսինը իրենց պայծառ լուսերովը կարծես թէ կըջանային կոր երեւցընել ամեն աշխարհիս փառաւորութիւն. ճամբորդին աչքը որչափ կըզօրէնէ դէպ ի վար՝ կըտեսնար որ բուսը ձեւացեր էր երկրիս վրայ իբրեւ թափու արծաթ թէ զանգուածմը որ կըծածանէր ցոր քեթե ու լեռներ եղած տեղվանքը. միայն մօտիկ եղած բարձր լեռներուն ու Մաճաւըստանի հեռու լեռներուն նմանապէս Սիբիրիայի լեռներուն գագաթները կերեւային. Քահ լեմպեակ ու Լեօբօլտպեակ լեռներուն բընակիցները ազատ ըլլալով աս բուսէն, որոշ կըտեսնային օդապարիկ գունտը։

Քառսօլիէն վարէն որոշեր էր որ չափէ դուրս չեբարձրանայ՝ ուն զի սաստիկ մթնոլորտին ցրտութե չըլլայ թէ սառի՝ ինչպէս շատ ժամանակ չէ որ պատահեցաւ ինկիլդէնդայի մէջ. երբոր վեր ելաւ օդապարիկ գունտով Սաքսոնի անուանի օդին մէջ ճամբորդութե ընօղը։ Ուստի ասիկայ այնչափ բարձրացաւ որ հետը եղած ծանրաչափ գործիքը վար ինչաւ չորս բլծաչափ. իսկ ցըրտութե կողմանէ էր իբրեւ դարնանային բարեւ։



րեխաուն եղանակիմբակտս որ ճամբորդը հա-  
նեց ձեռքէն իրեն էլտիվէնները և ջերմաջա-  
փը խելմը աստիճան վար ինջաւ, և աս բա-  
րեխաունութիւնը հաւանական կերեւնայ որ  
պատճառած ըլլայ ցոլացմանէ բուսին կար-  
նըված արևու ճառագայթներէն . օդը մա-  
քուր ու անուշ էր, և ամմէն երկրէն վեր է-  
լած ձայները կը լսուէր. Տանուպ գետին վր-  
եղած ջաղացքներուն քէյրէնէրաւ ձայներ-  
նալ կը լսուէր վերէն . աս միջոցիս օդապարիկ  
գուտար մէկ թելթել քամիովմը կերթարկոր  
դէպ 'ի Լէօթօյտպէտէ :

Քրաւօւթիւնը երբոր տեսաւ որ արեգա-  
կին կէտը միտերէրնէ, որոշեց որ ալ թող  
այս ան սքանչելի տեսարանը որ կը յիշեցը-  
նէր իրեն կէնձուէ ատենը նոյն օդապարիկ  
գունտով տեսածը Արեւիկան ծովին վրայ  
ալ . անոր համար բացաւ օդապարիկ գուն-  
տին բերանը, և շուտմը երբոր եկաւ ինջաւ  
բուսին մէջընէ, կարծեց թէ յանկարծակի  
դիւթուէմը սքանչելի դարդարված տեսա-  
քանէմը տարվեցաւ մէկ մուլթ ու անզարդ ան-  
ձաւմը ճաղարեմը մէջ . բուսը այնչափ թանձր  
էր որ ճանապարհորդը պարտաւորվեցաւ  
մէկէն աչքները գոցելու ու շունչով գոլոր-  
շեքը գունտին մէջը լեցընելու՝ դերեմ վախ-  
ցաւ սաստիկ որ չըլլայ թէ ինչայ լերանց քա-  
րաժայռներու մէջ և կամ Տանուպ գետին  
մէջ, անոր համար մէկ ձեռքով առաւ չու-  
վամը նաւակին զափարայէ, ու մէկալ ձեռ-  
քովնալ բռնեց օդապարիկ գունտին բերնին  
չուվանը, ոպ զի տեսնալունպէս թէ կինը  
նայկոր մէկ վտանգաւոր տեղմը մէկէն զափ-  
րան վար ձգէ ու գունտին բերանը գոցէ՝  
ոպ զի նորէն բարձրանայ, մինչև որ մէկ յար-  
մար տեղմը գըտնայ շուտովմը վար ինջաւու-  
այսպիսի պատրաստութեթ թող տրվաւ օդա-  
պարիկ գունտը որ վար ինջնայ, և եկաւ ին-  
ջաւ Ըվառցաքէն կղզիին մէջ այնպէս թելթել  
կերպով՝ ինչպէս որ մէկ փետուրմը կէնայ  
երկրիս վրայնէ . իրեկվան սահաթը ճին օդա-  
պարիկ գունտը տանել տրվաւ Տանուպ գե-  
տին վրայ, և Քրաւօւթիւնալ նոյն գիշերը  
կեցաւ Սեից՝ ու էրթէսի առաւօտը նորէն  
Վիէննա գնաց :

Սօսիմպէտիկի գաղէթային մէջ կը դնէ աս  
հետեւալ նամակը՝ որ գըրուած է Վիէննայ-  
էն դէկտեմբերի 7ին :

„ Հոստեղը ամմէնքը կը սպասենկոր թէ  
այսօր վաղը Վիէննա կուգայ Սաքսոնիայի  
թէրը, անոր համար Բրինչբէ Ալպերթօն  
պալատին մէջ կը պատրաստովիկոր մէկ խաթմը  
աս թէրին համար : Ասկից դատխելմը ժամա-  
նակէն պէրի էբրեւ հաստատ կը խօսինկոր թէ  
դայ պիտոր Վիէննա նաւ Սարտէնիայի թա-

գաւորը : Ինչպէս որ հաւանական կերեւնայ  
նէ թագաւորները տահա կուշանալ Վիէն-  
նա վեց շաբաթի ըսի : Ժողովքին նայելու  
ըլանքնէ տահա կուշանայ . և անոնք՝ որ  
կը կարծեն թէ աս մօտերըս կը լըմննայ ժո-  
ղովքնէ, կը խաբեն թէ իրենք զերենք և թէ  
ուրիշները . նոյն իսկ Լիսակաւոր իշխանու-  
ունեցողները՝ որ գիտեն ժողովքին ամմէն  
բաները՝ չեն կրնար որոշել հաստատ թէ  
երբ կը լըմննայ : Մինչև հիմայ բոլոր Եւ-  
րոպան կը սպասեր որ իրեն որոշվելու վե-  
ճակը իմանան տարեղիւուն իբրեւ պաղշիշ  
իրենց աշխատանայը . բայց հիմայ ամմէն-  
քը գոհ են որ աս պաղշիշը առնուն դատ-  
կին : Ամմէն թագաւորները որ առջի ատեն  
ները սքի սքի կերեւնային ժողովրդեանընէ,  
հիմայ մէկ շաբաթմըկայ՝ որ քաշված են ի-  
րենց տեղերը, միայն Պառլի ու Տանիմար-  
դայի թագաւորները սքի սքի կեկան պը-  
տըտելու՝ թէպիտ և հաւան գէշ պիլէ ըլլայ :

29ին :

Համապատկիւն մէկ խոյմիւն որ Դէկտեմբերի  
10ին գրեց Վիէննայէն Պառլի մէկ :

„ Մինչև հիմայ մէկ յայտնի բանմը չիմացվե-  
ցաւ Վիէննայի ժողովքէն . աս միայն յայտ-  
նի է որ Աղեքսանդր կայսրը հրաժարեցաւ  
իրեն ուղածէն ք բոլոր Լէհաստանը իրեն  
տէրուէ հետը միացընելէն, և ասով յայտ-  
նի ցըցուց ամմենուն թէ որչափ կըբաղձայ  
պահելու համար Եւրոպայի հանգարտուելը  
ուրեմն կըհետեւի որ Մոսկովին ուրիշ տեղ  
մը տան . աս գժուարութիւնը լըմննայէն  
ետեւ՝ կուգայ բանը թէ Պառլին բանը ինչ  
պէս պիտոր լըմնցընեն, զերեմ Ահմէդին  
Մոսկովը ու ինկիլը խոստացան Պառլին  
թէ զինքը նորէն այնչափ կըմեծցընեն՝ ինչ-  
պէս որ էր 1805ին . Պառլը Լէհաստանին  
մէջէն կորսըցուց 1,600,000 հոգի . ան քա-  
ղաքները որ տրվաւ Պավիէալային՝ կորսըն-  
ցուց 600,000 հոգի . ան տեղերուն մէջ որ  
միացուցին Աննովկոնին հետ, կորսըցուց  
300,000 . և որովհետեւ Պառլին տէրութիւնը  
ասկից ետեւ պաշտպան դըրվի պիտոր հիւսի-  
սային գերմանիայի ու Պէշիօյի չըկրնար ը-  
լալ որ իրեն տըրված քաղաքները ցըրուած  
ըլան աստիս աղին . ուստի ամմենին մե-  
ղադրելի չէ Պառլին թագաւորը՝ որ աչբը  
տընկած է Սաքսոնիայի վրայ՝ թէպէտ ֆե-  
տերիկոս Աւկուստոս Սաքսոնիայի թագա-  
ւորը դաշնակցաց առատաձեռնութէն նո-  
րէն առնելու ըլլայ պիլէ իրեն տէրուէ սահ-  
մաններուն մէկ մասը :

20ին :

Միջին ու Ստորին Ռէնօյի գաղէթային  
մէջ



մէջ կրկարդացի մէկ քանի ճղիմուծներ՝ Սաքսոնիայի թագաւորին ըրած յայտարարութենէ վրայ՝ որուն համառօտութենէ աս հետեւեալները :

Սաքսոնիայի թագաւորը կըսէ իրեն յայտարարութե մէջ թէ միանար պիտոր դաշնակցաց հետ Լեքսիայի պատերազմէն ետեւ բայց մշտիկ չեղրին . բայց ով չեղրեալ որ ինքը չուզէ . պատերազմէն առաջ միացեալ ըլլալով Ֆրանսիոյ հետ , ոտք կոխեց ու կա մակորութիւն հիւ մէկուն մշտիկ չեղրաւ : Թէ պէտ է թէ իրեն ժողովուրդները , թէ իրեն բոլոր զինուորական բանակը և թէ բոլոր Եւրոպան մէկ բերան հրաւիրեցին որ միաբանի դաշնակցաց հետ : Երբոր դաշնակցաց յաղթական բանակը առաջին անգամ Տրեզուս մառնէ փետրուարի 23ին 1813 , ինքը ամենուն հրատարակեց թէ չեթափու վի Ֆրանսիոյ . անոր համար ինքնալ փախաւ զնաց Բլաւէն ու Ռալթիսթա : Նոյն տարվան ապրիլի վերջերը , դաշնակիցները դուրս վաճառեցին Սաքսոնիայէն Ֆրանսիոյները . բայց Ֆէտէրիկոս Ալիուստոս Սաքսոնիայի թագաւորը չեղարձաւ իրեն տեղը . նոյն ատենը ամենքը մակաբերեցին թէ Նեմցէն ինչ ընէ պիտոր , բայց Սաքսոնիայի թագաւորը չուզեց բաժնուիլ Եւրոպայի կործանողէն . Աղեքսանդր կայսրը ու Պոլս շին թագաւորը մասնաւոր թուղթ գրեցին ու հրաւիրեցին դասի , բայց հիւ մէկուն մը դէկ չեղրաւ :

„Նոյն յայտարարութե մէջը կըսէ Սաքսոնիայի թագաւորը , աս պատերազմը ըրին դաշնակիցները չէ թէ իրենց տէրութիւն մեծցնելու համար ուրիշին երկիրները առնելով , այլ Տաստատելու համար ամեն տէրութեանց օթոռները . ասիկայ իրաւ է , բայց ինչպէս որ հաւանական կերեւայնէ այնպիսի կարգիմը մէջ ղենն պիտոր Եւրոպան՝ որ միշտ խաղաղութե մէջ մնայ : Թէ որ Սաքսոնիայի թագաւորը միանար բոլոր իր ուժով դաշնակցաց հետընէ , Եւրոպան չէր մնար ան վեճակին մէջ ապրիլի՝ 1813 : Ով կըրնայ համրել այնչափ հազարաւոր մարդիկները՝ որ ղո՛՛՛՛՛՛՛ եղան պատերազմի՝ աս թագաւորին ջըմբաբանելուն համար դաշնակցաց հետ :

Սաքսոնիայի թագաւորը 45 տարի աղէկ թագաւորութիւն ըրաւ , ու սիրելի եղաւ իր ամեն ժողովուրդներուն , բայց վերջի տարիները թող արվաւ որ կառավարի խաղաղար մարդիկներէ . ինքը դէմ կեցաւ ան պատերազմին՝ որով Ամենակարօղ կուղէրոր նորէն տալ Եւրոպայի իր առջի երջանկութիւնը :

## Գ Ե Ր Մ Ա Ն Ի Ա .

Վիէննա . 16 Դեկտեմբերի :

Նոյեմբերի 17ին Տանիմարգայի թագաւորը , նոյեմբերի 30ին Մոսկովի կայսրուհին իրենց ալայովը գացին սէյր ընելու Նեմցէի կայսերական թարաբխանան . և ան տեղի դիւանորը առաջնորդ եղաւ ասոնց՝ ու տարաւ ժուռ ածցուց ամեն տեսնալու տեղերը , և ցրցուց ինչ որ արժանի էր տեսնալունէ . նոյն ատենը ի պատիւ ասոնց տըպվեցաւ մետալներ՝ որոց կնիքները Կիւսիւրէ պատրաստված էր առաջուց , և երբոր տըպելը լըմնցաւնէ՝ թարաբխանայի դիւանորին փոխանորդը աս մետալները թէփսիի վրայ դրած ընծայեց ասոնց՝ որպէս զի պահէն իրենց բովը աս յիշատակը :

Ան մետալին մէկ կողմը՝ որ տպերէին Տանիմարգայի թագաւորին համար , կար պատկաճեւ շրջանակմը՝ որուն մէջ գրված էր Քեյսերիչ . վեցերորդ եագաւոր Տանիմարգայի . մէկալ կողմնալ կար մէկ պսակմը երկու արմաւենիի շիւղէ՝ և շրջանակը գրված էր Պապուէց Դեկտեմբեր Վիէննա՝ Կեյսերիչի ամսուն 1814 :

Մոսկովի կայսրուհին հմը տըպված մետալին մէկ կողմը ձեւացուցած էր պսակաձեւ կըրմը արմաւենիի շիւղով ու առատութե եղջիւրով (\*) պսակալով ու մէջ տեղը գրված էր Կիւսապիւննա Ալեքսանդր Մոսկովի կայսեր թաւէց . մէկալ կողմը ձեւացուցած էր մէկ պսակմը վարդով շինած՝ որ վեր բըռներէին երկու կողմէն երկու բաւաստեղծական թաւջող մարդիկներ . պսակին մէջ տեղը գրված էր պապուէց Դեկտեմբեր Վիէննա՝ Կեյսերիչի ամսուն 1814 :

Աս մետալներէն զատ ընծայեցին ասոնց ու :

(\*) Եւրիւր առատութե կիմ Մալթեղիւր , հին բանաստեղծներու առասպելաբանութիւն կէօրէ էին Արամաղապ Չաստվածին գայեակները՝ որ կերակրեցին Արամաղապը մեղրով ու այծի բէնի կաթով : Կմանք ալ կըսեն թէ Մալթեղիւրը էր բուն իսկ այծը՝ որ հին հեթանոսաց առասպելներուն կէօրէ Արամաղապ Չաստվածը բռներ երկիրը վերացուցերէ , ու հոնտեղը շինելէ մէկ աստղի՝ որուն ծագելու ատեն առատ անձրեւ կուգայ , և թէ Արամաղապ աւեր է այս այծին աջ եղջիւրը ու տըպերէ իրեն գայեակներուն ըսելով , ինչ բարի ու առատութիւն որ կուղէքնէ կուտամ ձեզն աս եղջիւրով . ուստի ասիկց տօրութի եղաւ Հոռմիներուն մէջ՝ որ զմայեղօղը ու պատմաւ երօղը մեծ հարստութե ու աղէկութե կըկոչեն Ամալթեա կէրա . իմ Ամալթեայ եղջիւր :



ուրիշ երկու մետալ ալ՝ որ տպերէին, մէկը Լիբերտայի պատերազմի յիշատակին համար, մէկաւալ Փրանսիոյ հետ եղած խաղաղութեան յիշատակին համար։ Մէկ կողմը ան մետալին որ էր Լիբերտայի պատերազմին համար, ձեւացուցած էր յաղթութիւն որ ձախ ձեռքովը բռներ էր սուրմը հանդերձ մէկ դաբնի ձիւղովմը, որ փաթուղւած էր սուրին վր՝ ու մէկ վահանմը. աս վահանին վր՝ չաստուածուհի մը նետով ծեղկ կողերէկոր Լիբերտայ. չաստուածուհիին ոտքին տակը ինկած էր մէկ լուծմը պոյունաբարձը կըտոր կըտոր եղած, նմանապէս ինկած էր մէկ բզընկտած արծիւմը Փրանսիոյ. ջարդուբուրդ եղած կռիւղներ թօքոտներ. նշանները յաղթւած Փրանսիոյ տէրուէն և նոր ելած ազատութեան. ասոնց շրջանակը դրված է մաքառանքին պաշտան ապարտէ Եւրոպայ։ Աս մէտալին մէկալ կողմը ձեւացուցած էր մէկ պըսակմը դաբնի ու կաղնիի ձիւղերով շինված ու մէջ տեղը դրած է Քրանցիէոս Աւաշին. Աղեքսանդր Աւաշին. Քեպերէիոս երբոր վէհաբառէ՝ որք մաքան նիւաշնոյնք սպայան մը ըստին զապարտութիւն Գերմանիոյ՝ Լիբերտայ, յառաջ 16. 18. 19. հոկտեմբերի, նաւաշնոյն զապարտանք ինկանք։

Ան մետալը որ տրված էր Փարիզի մէջ եղած խաղաղութեան համար էր այսպէս. մէկ կողմը ձեւացուցեր էր իրենէն խաղաղութեան չաստուածուհիին որ թուշնով աշխարհիս վրէկաբարտէկոր մըրբիկ հանող ամպերը, և տակը դրված էր աս մակադրութիւնը յամենեցունց Բաղշայեան մերսին պարգևի։ տակը 30 մայիսի 1814։ Ետեի կողմը ձեւացուցած էր մէկ պսակմը բոլոր արմաւենիի ձիւղերով և մէջ տեղը դրված էր խաղաղութեան փառնոյն, քրիստոսի Եւրոպայ։

Տանիմարգայի թիւը ընծայեց Նեմցի կայսեր իրեն թագաւորութեան պատուոյ նշանը՝ որ կըսկի քիւն, ի նշան բարեկամութեան որ կայ երկու թագաւորներուն մէջ։ Նեմցի կայսրնալ տրվա Տանիմարգայի թագաւորին Սէյն Ստեփաննոսի Մաճառի թագաւորին պատուոյ նշանը։

Դեկտեմբերի 21ին իրիկունը թիւրական հրամանով եղաւ նիւաշնախաղութիւն ձիւղ. աս հանդէսին ներկայ սէյրիքի էին բոլոր թագաւորները և շատ ուրիշ բազմութիւն ազնուականներու։ Երբոր աս հանդէսը լընցանէ կայսերական ազգատոհմը հանդերձ ամմին թագաւորներով գացին թագաւորական պալատը. ասոնց ետեւէն ալ կերթայինկոր նիւաշնախաղութիւն ընող ասպետները։ կայսերական պալատին մէկ սրահին մէջ փառաւոր սեղան պատրաստված էր

ուրտեղ իրիկական հաց ուտէին պիտոր. արաւ հը սեղանի ու աղւոր լուսաւորութեան զանազան ծաղիկներով բոյսերով Քիպանէրով զարդարված էր, և դրված էր տասը զատ սեղան. առջի սեղանին վրայ նստերէին բոլոր թագաւորները ու Բրինչիէները, և ասոնց սեղանին բոլոր թախարմը էր ոսկիէ։ Աս սեղանին չորս կողմնալ շինված էր 5 ուրիշ սեղաններ՝ ուրտեղ նստերէին արշտուգայները և առաջին աստիճանի պալատականները՝ որ հրաւիրված էր ամմին տէրութեան։ Ասոնցմէ զատ ալ դրված էր ուրիշ չորս սեղան մօտիկ առաջիններուն նիւաշնախաղութիւն ընողներուն համար. աս իրիկական սեղանին հանդէսը լընցաւ գիշերվան ասհալթը 11ին։

11ին։

Նեմցի կայսրուհին իրեն ձեռքովը բանեցաւ մէկ լայն շերտմը բոլոր սրմայով ան հետեւակ գունդին դրօշակին համար՝ որ Նեմցի կայսրը ընծայերէր Աղեքսանդր Մուկովի կայսեր. աս շերտին վրայ բանված էր նաեւ աս հետեւեակները մէկ անթաճանէի կապի մէկընէն. հեք ինկանք Աղեքսանդր ու Քրանցիէոս կայսերները. շերտին էն ծայրնալ բանված էր երկու ծաղիկներով զարդարված պսակներ. մէկուն մէջը դրված էր 18 հոկտեմբերի, մէկուն մէջընալ դրուած էր Նեմցի կայսրուհին անունը Մարիա Լուիզա։

Պառլշին թագաւորը նորէն գործքով մը ցըցուց իրեն բնութեան բերումը՝ որ պատրաստ է միշտ պատուհնելու ու բարձրացընելու իրեն տէրութեան ուսման ու գիտութեան վարպետները։ Սննդիցիւս անունով մէկուն՝ որ խելմը ժամանակէն պէրի անուանի եղեր էր ուսման մէջ, խրկեց ասոր կարիքը. անը ըսված պատուոյ նշանը հանդերձ մէկ համառօտ նամակովմը՝ որ է աս հետեւեակը։ Խելմը ժամանակէն պէրի է՝ որ իմացերէն չաւին արդիւնքը՝ որ վառքիցար շաք ժամանակ աշխաթելով գիտութեան մէջ, անոր համար հիմայ ինքաւ չիմը՝ որ մէկ յայտնի նշանովց ցըցուցէն քելի էին հաճութեան չաւ աշխատանքի վրայ. ինկանք քելի էին պատուոյ նշանը կարիքը արժանի էրբոր աս քիճանի. և էմ

բու սիրելութեդ,

ՔԵՏԵՐԻՎՈՍ ԿՈՒԼԻԵԼՄՈՍ։

Մաճառատանի մէջ եղած նեմցի զօրաց զխաւոր ձենեալը գրեց վիկենայի պատերազմական ատեանին թէ երբոր Աղեքսանդր կայսրը Բեշտ դայերէնէ, անտեղի եղած հիւանդ ու պատերազմէ անպիտանացած



յամ զինուորներու ընծայերէ 2500 ղՆԶ .  
աս զինուորներուն մէջը կար երկու տասնա-  
պետ որ էին ան դունդէն , որ հիմայ Նէմ-  
ցէին կայսրը ընծայերէ Աւելսանդր կայսեր ,  
անոր համար անոնց զատ տրվաւ իւրաքան-  
չելին երկու հարիւր յիսուունական ղՆԶ .  
մէկաւ մնացածը բաժնեցին 675 անկարող  
զինուորներու :

Քօպլէնյա . 2 Դէկտեմբեր :

Ռէնսի դադէթային մէջ կըդնէ աս հետեւէ  
խապարը :

„ Կըխօսվիկոր թէ Դաշնակից Թաղա-  
ւորները երբոր երթան վիճակէն իւր սահ-  
մաններէն , հոնտեղը ընեն պիտոր որսոր-  
դութիւն , և մեծ պատրաստութիւն կը-  
տեսնուիկոր անտեղվանքը Վիճակէն իւր  
Թաղաւորին հրամանով . աս բանիս համար  
որոշված է խարճելու մէկ միլիօն հինգ հա-  
րիւր հազար ղՆԶ . կրտեն թէ միայն Հիտէն  
հէյմին շրջանակներէն բռններէն 1200 եղջե-  
րու : Էլիկ ու վայրի խող ամենը կենդանի և  
400 հողի իրենց տավարներով տարերէն ա-  
ռանջնուի ըսված անտառը , որ է մօտիկ Սթո-  
քառտին , ուրտեղ ըլլայ պիտոր որսորդու-  
թիւն . ասկից գատ 800 ձիէն աւելի կաշխա-  
տին կոր , ուրիշ տեղ կըլու համար ան ան-  
տառին մէջէն հանած ծառերը , որ կըսէյրէկ-  
ցընենկոր անտառը զարդարելու համար ” :

Քուանսթօն . 17 Դէկտեմբեր :

Պէտիին դադէթաներուն մէկուն մէջ կըդը-  
նէ ցանկը թէ միայն Գերմանիայի մէջէն որ-  
չափ կամաւոր զօրք ելաւ աս վերջի պատե-  
րազմին համար :

Աստիա-Քասսէլ տրվաւ 674 հետեւակ ,  
409 ձիաւոր . 192 թօփձի : Աստիա-Տարմը-  
թաւթ 800 հետեւակ . Պատէն 594 ձիաւոր :  
Վայմառ 114 հետեւակ , 57 ձիաւոր : Կօթհա  
95 հետեւակ , 63 ձիաւոր : Քօպուռ 80 հե-  
տեւակ : Հիլտպուռհհալգէն 73 հետեւակ :  
Մայնուկէն 57 հետեւակ : Անհալթ-Տէս-  
սալ ու Քօկէթհէն 106 հետեւակ : Անհալթ-  
Պէտնպուռ 281 հետեւակ : Մէքէմպուռ  
Հիլտէիցց 503 ձիաւոր : Նասսալ 289 հե-  
տեւակ : Նասսալ-Օռանտ 150 հետեւակ :  
Լիբբէ-Տէթմօն 25 հետեւակ : Լիբբէ-  
Հաուպուռ 30 հետեւակ : Հվառցպուռ  
Սօմտէրհալգէն 27 հետեւակ : Հվառցպուռ  
Ռուտովֆշտաթ 80 հետեւակ : Վալտէք 40  
հետեւակ : Ռայս Բալթէն ու Կալցց 200  
հետեւակ : Կայսերտրական Սաքսոնիան 1088  
հետեւակ , 809 ձիաւոր : Փաանյ Փօռթի մեծ  
տուգայութիւն 557 հետեւակ , 130 ձիաւոր :  
Պէտիին մեծ տուգայութիւն 800 հետեւակ , 143

ձիաւոր : Թեթօնեան Անսան 314 հետեւակ ,  
300 ձիաւոր : Անսօլէր 560 հետեւակ , 340  
ձիաւոր : Վիռնպուռ 840 հետեւակ : Մէք-  
էմպուռ-Հիլտին 120 հետեւակ . դումարը  
բոլորին մէկէն է 11,940 հայրենասեր , որ կա-  
մաւոր իրենց կեանքը վճռանդի մէջ դնելով  
ամուր պարիսպ եղան իրենց հայրենեաց ա-  
ղաւորութիւն :

— Իբրեւ հաստատ կըպատմուի թէ Սար-  
տէնեայի Թագաւորը տայ պիտոր Ինկիլիզին  
Սարտէնեայ կըզդն . Ինկիլիզնալ աս կըզդն  
տայ պիտոր Սալթայի Ապետներուն , փո-  
խանակ Մալթա կըզդն որ ամեն դաշնա-  
կից Թագաւորաց հաւանութիւնը յանձնուի-  
ցաւ Ինկիլիզի տէրութե :

Համառօտութիւն ան նախկին , որ հրոսած է Նոր  
Եօթէն Նոյեմբեր 14 փն :

„ Աս առաւօտ խապար եկաւ Ամերիգացի-  
ներուն բանակէն թէ եղերէ մէկ սաստիկ  
պատերազմը ցամաքին վրէ : Ինկիլիզին բա-  
նակը սաստիկ կոտորվելով յաղթվերէ , և  
Տրուսմոտ Ինկիլիզի ճէնէռալը դերի ինկե-  
րէ Ամերիգացիներուն : Զեռքը հանդերձ իրէն  
խուսբով :

„ Կըյուսամ որ լսերէք մեր ըրած ծովա-  
յին յաղթութիւն Ինկիլիզներուն դէմ Համ-  
բլէնի ջուրերուն մէջ , ու Բրէվօսթ Ինկիլի-  
զի ճէնէռալին ետ բաշխելը , նմանապէս ան  
յաղթութիւնները , որ ըրինք Մօպիւն ըսված  
բերդին մօտիկները ” :

— Կըսվի հիմայ թէ Ինկիլիզի տէրութիւնը  
այնպէս կալըցուցերէ իրեն առջի ըրած ա-  
ռաջարկութիւնները Ամերիգայի միացել նա-  
հանգներուն , որ կըյուսացվի թէ ասկից է-  
տե արգել չըլար խաղաղութիւն :

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա .

Փօրէլ . 14 Դէկտեմբեր :

Մէկ քանի ճանապարհորդներ Լեսպօնայ-  
էն Փարէզ եկան ու պատմեցին թէ իրենք  
անկից ճամբայ ելալէն առաջ տեսներէն իւ-  
րենց աջքով մէկ դիպուածքը որ է աս հե-  
տեւալը :

Մէկ Ամերիգացուց նաւաւ կար Լեսպօնա-  
յին նաւահանգստին մէջ և մէյմնալ Ինկիլի-  
զի Փրէկաթամը , ասոնք հոնտեղը չէին կըր-  
նար դաշի մէկվմէկու , ըլլալով չէզոք տէրու-  
թեան նաւահանգստի մէջ , բայց որը եկաւ  
որ Ամերիգացուց նաւը նաւահանգիստէն  
դուրս ելալունպէս , Ինկիլիզին Փրէկաթը  
առանց ըսպատելու ներսը այնչափ ժամա-  
նակ ( որչափ որ որոշված է չէզոք տէրութե  
նաւահանգիստներուն մէջ , որ չիկարենան  
դուրս ելալ մէկվմէկու ետեւէ երկու թշնա-  
մի



մի տերութեց նաւերը ու մէկմէկու հետ պատերազմելու) առաքաւորները բացաւ ու շուտովմը ուղեց դուրս ելլալ որ պատերազմ մի Ամերիգացւոց նաւուն հետ . փորձուքէն տերութե նաւահանդատին կառավարները դէմ կեցան իսկիւններուն, բայց ինկիւնի ֆոէկաթին զորապետը չուզեց հնազանդել անոնց . փորձուքէնը երբոր տեսան թէ ինկիւնը ոտք կոխերէ դուրս ելլալու, սկսան բերդէն կրակ ընել ֆոէկաթին վրայ թօփով, ինկիւնի ֆոէկաթնալ պատասխան տրվաւ իրեն թօփերով բերդին ու մէկ քանի հոգիալ մեռան երկու կողմէն, բայց վերջապէս թող չհորվին որ ֆոէկաթը դուրս ելլայ նաւահանդատէն:

— Փոսկոֆթու ինկիւնները տրպեցին մէկ ոսկիէ մետալը՝ որ զարդարված էր նաւ սուղ ու ազնիւ ձեւաձիւրներով . աս մետալը մէկ օֆֆիցէրիմը ձեռքով վիճնաւ ընծայ խրկեցին Բրիտիշէ ֆիլիքթին՝ որ աս վերջի պատերազմներուն, էր դիմաւոր ձենէնալը Փոսկոֆթու զօրքերուն վրայ:

— Անվերայէն կըզրէն թէ մէկ ինկիւնի նաւմը՝ որ կեցերէր Աքհէլտա, նոյեմբերի 24ին յանկարծակի բռնկեցաւ . շատ ցանացին մարեւոյ առ կըրակը, բայց չար չեղաւ, և բոլոր նաւը կեցած անզը մոխիր դարձաւ:

— Լոսոռայի գաղէթաներուն մէկուն մէջը կըկարդացվի աս հետեւեալ գրտիւքը:

Մարտի մէկին 1814 Ըօմոն եղած դաշնակցայ մէջ դաշնադրութեց մէկ յողվածին կէտէ՝ ինկիւնի տերութիւնը տեսնար պիտոր խարճը ան Մոսկովի նաւահանդէսներուն որ կեցերէին ինկիւնէրայի նաւահանդէսներուն մէջ մինչև որ 1814ը լըմընար . և թէ պատահէր որ 1814 տարին չլըմընցած խաղաղութիւնը քրանսային հետ և Մոսկովի նաւահանդէսները դառնային իրենց տեղընէ, մինչև չորս ամիսի չափ ալ խաղաղութիւն ետէ ինկիւնի տերութիւնը տեսնար պիտոր աս նաւահանդէսներուն խարճը . և ինչպէս որ հիսապ եղեր էրնէ տարին 500 հիւր Սոսիւն (որ է մէկ միլիոն եալորը) է եղեր խարճը աս նաւահանդէսներուն:

ջին:

Անվերջի օրերը պատահեցաւ մէկ դիպվածքմը՝ որ պատմելու արժանի է . երկու հոգի, խաղին մէջ շատ ըստակ կորսընցունելուն պատճառաւ ինկան յուսահատութե մէջ, և ըրածնին չըրածնին չիմանալով խօսք դրին մէկմէկու մէջ թէ իրիկվան սահաթը ջին սպաննէն մէկմէկ . ասոնցմէ մէկը՝ Քիշո

որոշված սահաթին կէտի դնաց ան տեղը ուրտեղ՝ ի գործ դրվէր պիտոր աս չիւսված անիրաւութե, և մէկ սահաթմը ըսպասեց հոն որ մէկալ ընկերնալ գայ . երբոր տեսաւ որ մէկալը կուշանայի որ գալու զարկաւ ըսպաննէն ինքը զինքը . շատ մարդիկներ ինչպէս որ հաստատ քննութե տեղեկանալով կըպատմեննէ՝ մէկալ կենդանին փոխանակ ընկերոջը քով երթալու, գացերէ նորէն խաղալու՝ որ պէլքի վաստրի նորէն, բայց երբոր կըթվերէնէ, տուն դարձերէ ու ինքը զինքը ըսպաննէն փշտովով:

— Նոյեմբերի 14ին Հոմայէն գրվեցաւ աս հետեւեալ խապարը . Պոլսու ա նունով Փրանսըգ ձենէնային մէկը հրաման առաւ Նաբօլի տերութեն ու ճամբայ ելաւ հոռմա երթալու մեծ ու հարկաւոր գործքի համար . ասիկայ երբոր Փանօի հասանէ (որ է Նաբօլի տերութե սահմանադրութե) էր իրիկվան սահաթը չը . ասոր առապային վիճակարձակի հասան խելմը զինուորած աւազակներ ու կեցուցին առապան . զձենէնալը զօռով առապային դուրս քաշեցին ու դուրսը գետնին վրայ բռնած ինչ ունէր չուներ կողոպտեցին . առին իրեն քովի ելած թուղթերը ու զձենէնալը թողուցին անվընաս . աս գործողութիւնը շատ մեծ զարմանք բերաւ ամենուն, ու պատճառ եղաւ զանազան մակաբերութիւններու, զերէմ անիւնի ջրակէսնոյն տեղէն անցան ուրիշ ճանապարհորդներալ, ու ռասա եկան աւազակները, բայց անոնց հիշ մէկ վրասմը չիհասցուցին ուստի յայտնի կերեւայ որ մասնաւոր ապրը պրված էր աւազակներուն որ ընէն աս գործողութիւնը: Պոլսու ձենէնալը եկաւ մըտաւ Հոմ թողորովին կողոպտրված ու մէկէն դնաց Փրանսըգի դեսպանին քովը, և ինչ բանի կարօտուի որ ունէրնէ առաւ անկից, և հիմայ քննութի կըլլայ կոր աս բանիս վրայ:

— Ինչպիս որ հաստատ կերեւային Լուի Քր 18երդ Փրանսըգին թագաւորին թագաւորութե հանդէսը կատարվի պիտոր Ռիշիմ սին մէջ յունիս ամսուն 1815, ինչպէս էր սովորութիւնը առջի Փրանսըգի թագաւորներուն: Ռիշիմսին մէջը բոկբերէն պատրաստութի տեսնալ աս հանդէսին համար:

— Փարիզի քաղէթան որ կըսվի Բօնէրէն ամիսն անդամ կըտրպի 3 հազար օրէնակ . 1200ը միայն կըտրվի գաղէթային ընկերութի գըրվօղներուն, իսկ մէկալ մընացածը ձրի կըբաժնեն ժողովրդեանը:

— Նիլէնտօֆի բլուրներուն վի տընկէն պիտոր մէկ յիշատակարանմը՝ ի յիշատակ Բուլոսով երեւել Մոսկովի ձենէնա



ռախին . զերէմ տսիկայ երբոր մեռաւ Պանձ-  
լավ բնական հիւանդութիւնէ , մարմինը զը-  
մասեցին ու Բիէթթօպուռնի խրկեցին , իսկ  
աղիքները Թաղեցիկներ յիշած բլուրներուն  
վրայ :

### Պոռպօ . 11 Դեկտեմբերի :

Ղեկտեմբերի 4ին դատաւարութեան մեռ-  
նելու մէկ քանի հոգի որ անցած ապրիլի մէջ  
աւազակութի ըրեր էին . ասոր պատժուիլը  
ինչպէս որ կը պատահէ Փրանսիոյ Տէպա ըսված  
օրագրութիւնը ղեկտեմբերի խապարներուն  
տակընէ : Է աս հետեւեալ կերպով :

Ապրիլի 3օին վեց Սպանեօլ կի՛ ֆորթու-  
քէշ քացին : Երկվան դէմ դէպ 'ի Պառ . ու  
մըտան Տէյառ անունով մարդուն մէկուն ի  
ջեանը , և ապաւորեցին որ պատրաստէ ի  
րենց համար երկվան կերակուր : Երբոր  
սահալը երկվան 9 ու կէսներ , և ամիսքը  
երեսը տեղը քաշված պառկեցին : աս ա-  
ւազակները գացին Տէյառին կընկանը վրայ  
ու զանի հոնտեղը մորթեցին , կար մէկ ու-  
րիշ մարդմեալ Վիտալ անունով զանալ ըս-  
պաններին . ասոնք գացին դրսան Տէյառին  
երկու աղջիկները ու ուրիշ մէկ տղայ մը ու  
զանոնք ալ ըսպաններին . երբոր տեսան որ  
ալ մարդ չիկայ , աս աւազակները գացին պը-  
տրտեցան տանը մէջ և ամիսն սընտուկները  
բացին , և որչափ ձերմակեղէն կարնէ առին  
և խելմեալ ստակ գըտան և այսպէս ելան  
գացին : Աս ողորմելի խապարը հասաւ քա-  
ղաքական կառավարութե տոեանին անկա-  
ջը և որչափ Սպանեօլ կի՛ ֆորթուքէշ զը-  
տան անտեղվանքնէ մէկէն բռնեցին բան-  
աթ դըրին . աս բռնըվածներէն մէկը՝ որուն  
վրայ ամիսքը կասկած ունէին թէ ան ալ  
մասնակից էր եղած աւազակութե , տարին  
դատաւորներուն առջև քննելու համար .  
աս մարդը խոստովանեցաւ թէ վեց Սպա-  
նեօլի հետ մտեր է Տէյառին իջեանը ու ա-  
նոնց հետ հաց կերեր է , բայց վերջը զինքը  
արդարացընելով կըսէր թէ երբոր իմացերէ  
որ իրեն մէկալ ընկերները ըսկըսերէն միտա-  
ծել որ որչափ իջեանին մէջը մարդ կայնէ  
սպանեն ու կողոպտեն ամիսն բաներընէ ,  
ինքը մէկէն փախերէ անկից աս բաները լը-  
սելու պէտ . դատաւորները ասոր պատժու-  
թեը չի հաւատարին ու անէկ քննուի ընելով  
իմացան ուրիշ տեղէ հաստատ թէ աս աւա-  
զակուէ գիտաւորը աս է եղեր անոր համար  
մէկէն վճռեցին որ ղեկտեմբերի 4ին սպան-  
նեն զանկայ , ոչ զի արդար վճիւր կատար-  
վի ասոր վր որ կըսէ Ու որ սոր վերջէն ուրե-  
շն , ինչալ սորով էին :

### Թօլօղա . 3 Դեկտեմբերի :

Լ միսքը ղիտեն յայտնի թէ Եւրոպայի ամ  
ուսմանց ու գիտութեց ճեմարանները կը շա-  
նան սիրտ տալ ամ իրենց ընկերներուն որ  
հաւետով աշխատին առաջ տանելու ու ծաղ-  
կեցունելու համար ամ տեսակ ուսմունքը ,  
և ով որ վարձքի արժանի կը լայնէ կը վար-  
ձատրեն , բայց որովհետեւ անցած տարի  
սաստիկ պատերազմներուն խռովութեը պատ-  
ճառաւ չի կըրցաւ կատարել իրեն խոստմուն-  
քը Թօլօղայի մեծ ճեմարանը , անոր համար  
խոստացաւ որ բաժնովի պատրաստված ըն-  
ծայները 1815ին մայիսի 3ին՝ աս հետեւեալ  
գործքներուն համար . մէկ ճարտար դուս-  
տանքիմը Պիաճճիօ Բասթալիին վրայ , պատ-  
րաստված է մէկ ոսկիէ վարդմը 900 ղէշի  
արժողէք ունեցող : Մէկ աղւոր քնարեր-  
գական բանաստեղծուէմը՝ ոսկիէ ծաղիկմը  
400 ղէշի . Մէկ դիւցազնական բանաս-  
տեղծութեմը կի՛ բնական բարոյականութե  
վրայ աղւոր գըրվածքիմը՝ մէկ արծաթէ մա-  
նուշակմը 160 ղէշի : Ուրիշ ինչ և ից գեղե-  
ցիկ շինուած բանաստեղծուէմը՝ մէկ մանու-  
շակմը արծաթէ 200 ղէշի : Մէկ վարպետ  
ու գեղեցիկ իմաստով շինված երգիմը Սէ  
Աճաճնայ վր , մէկ արծաթէ շուշանմը 60  
ղուռուշի :

### Տանէր . 3 Դեկտեմբերի :

Մէկ բաղդաւոր պատահմունքմը սորվե-  
ցուց բանեցընել կալվատօսի սահմաննե-  
րուն մէկ նոր տեսակ ցորենմը որ քիչ առեն-  
վան մէջ տարածվեցաւ բոլոր գաւառին մէջ .  
և հիմայ անտեղի արտորներուն չորս փայ-  
ին մէկը կըցանվի աս ցորենէն . ցորենին ա-  
նունը կըսենկոր ամէն կամ չորէն ինչիւրի .  
աս ցորենին գլխաւոր յատկութիւնները են որ  
շատ կաճին աւազոտ ու քիչ պարարտ երկիր-  
ներուն մէջ՝ ուրտեղ այնչափ առաջ չի գար  
սովորական ցորենը , և բան զամիսն տեսակ  
ցորենէն 15 օր աւելի շուտ կը հասնի . ցորե-  
նին վրայի կեղևը շատ բարակ է , անոր հա-  
մար երբոր կաղաննէ շատ ալիւր կը լայ ու  
քիչմը թեփ . հացը որ կը շինվի աս ալիւրէն՝  
հէմ ձիւնիպէս ձերմակ է , հէմ շատ համով  
է . թէ որ ճմարիտ է այլ ամիսն գովեստնե-  
րը՝ որ կուտանկոր աս ցորենին վրայ , քիչ  
ատենէն կը լայ մէկ ազնիւ նիւթմը վաճա-  
ռականութե :

### Ի Դ Ա Լ Ի Ա .

#### Ֆիօրէնյա . 10 Դեկտեմբերի :

Երբօրէ եկած վերջի թուղթերը կը պատ-  
մեն թէ աս տերութե մայրաքաղաքին մէջ  
եղե-



եղերէ մէկ քանի թեթեւ շարժեր, աս կըրնայ ըլլալ մէկ առաջաբանութիւնը Վէսուպ լեռան բռնկելուն: Աս շարժերէն ետե քննեցին նայեցան, որ խելը ջըհորներու մէջէն ջուրերը պակսերէն, և խելը ջըհորներու ջուրերնալ բոլորովին ցամբերէն:

### ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ:

Ըս օրերս տպւեցաւ Եղանակը 1815 տարւան. շատ աւելի ընդարձակ առջի տարինէն րուն Եղանակներէն. մէջը լեցուն հարկաւոր դիտելիքներով, մանաւանդ քաղաքական ու բնական պատմութե վրայօք: Կարճառօտ բայց զարմանալի տեղեկուի կուտայ ամմէն Հրահայելեաց (մատեններու) վրայ. իրենց բնութե ու յատկութեց վրայ. մէկիկ մէկիկ կըհամրէ նաեւ ան մատենները, որ աս հաբի տարինէրս նոր գտան մանաւանդ նեմէնէները:

Շատ հարկաւոր տեղեկութիւնէր կուտայ զանազան ազգաց սովորութիւններու վրայ, և հինոխոտանցոց զարմանալի սովորութե վր, որոնց կնիկները իրենց կամբոյքին կերվին, և ինչպիսի իրենց զերենք կրալը կըձգեն պատկերնալ կըղնէ:

Մէկիկ մէկիկ կըշարէ ամմէն տեղութի, ամմէն թղթութի, որ ելերէն Յիս վը ինչվան հիմա. ետքնալ անոնց պայրախներուն պատկերներնալ կըղնէ. անանկ որ՝ որչափ թաղաւորութի կայ հիմա աշխարհիս վը, անոնց ամմէնուն պայրախները մէջը կըտեսնաս իրենց բնական գուններով քաշված:

Ազգաց սովորութիւններնալ հասկըցնելու համար, անոնց տասնըտըս կերպ հազուստներուն պատկերները գունաւորած կըղնէ: Անանկ որ՝ աս պզտիկ դիրքս երբ թէ պատկերներու դիրք մընէ. վը զի պայրախներուն պատկերներէն զատ, մէջը ուրիշ երսունը, չորս պատկերներ կան:

Տարվանըս վերջը լոմնցաւ տպագրութիւնը նոր դործքի մը, որ է Բացադրութի Շարախանայ. Մէկ հատոր մընէ մեծ դիրքով, երկանկիկ: Մէջը կըձանուցանէ տարբերութիւնները ինչ որ տպած շարականներու մէջ մտերէ ձեռագիրներէն: Որ տուն շարական որ տարբերութի ունի, կիմութիւն բառի և շարադրութի, տակը կըղնէ մանր գրով. և վերը խոշոր գրով անոր բացատրութիւն կուտայ:

Շատ ու կերպկերպ պիտանի տեղեկութի կուտայ տօներուն վրայ արարողութեց, մը գրոց մեկնուի, վարդապետներու կարծեաց, հին սովորութիւններու, և այլ ինչ գիտնալիք որ կըպատշաճի բանին կեօրէ:

Հաւատոյ մասանց, և անձաբանական խնդիրները տեղեկոյն կեօրէ կըբացատրէ և կըցուցանէ իրենց պատճառովը: Նմանապէս Այլ և սրբոց պաշտամանց ինչ մտածմունք կիմներգործութի որ շարականը կարճ խօսքով կըղնէ կանցնին, բացատրուիւր գուրս երևան կըհանէ:

Վերջապէս ամմէն կերպ գիտելիք, լեզուի ըլլայ, հեղինակաց ըլլայ, արարողութեց ըլլայ, պատմութե տօնից ըլլայ. վարդապետական կիմ անձաբանական ըլլայ, աս գործքիս մէջը կըգտվի՝ կարդացողաց տեղեկուի տալու:

Ընդօրինակուի գործնական՝ որ է արհեստ միւլճէնէմ ընելու:

Աս դիրքս երկու մասըն ունի. առաջին մասին մէջը կըսորվըցնէ թէ ինչպէս պէտք է գծերով բան օրինակել, կամ թէ տեսած բաններուն ուէտը ինչ արհեստով պիտոր հանէ. իսկ երկր մասին մէջը կըսորվըցնէ թէ քաշված բաններուն ինչպէս պէտք է շուք տալ:

Աս դիրքիս հետը կայ մէկ ուրիշ դիրք մընալ՝ որուն մէջը կըգըտնըվին երեսունը. հինգ տախտակ փորված ղեսիմներու, որոց վրայ կըվարդապետէ առջի դիրքին մէջ:

Ըսոնցմէ զատ տըպվեցաւ Փիլո ֆիլէնդալ նիին պատմութիւն: Աս գործքը է շարունակութի մէկ ազգոր ու ղուարձալի պատմութեմը՝ որ ըսկըսված է ըլլալ կարգաւ. մինչև հիմայ տըպվածիկ կապիկներու ճայմաններու վրայ, հիմայ տըպվեցաւ Փիլոն վրայ ալ. անկից ետե կըտըպվի կարգաւ ամմէն չորքոտանիներուն պատմութիւնը հանդերձ իրենց պատկերքովը: Ամմէն կենդանեաց պատմութիւն կեկայ զատ զատ պզտիկ տետրակներով, և ինչ կենդանիի վրայ կըղուրցէնէ՝ տեղին տեղը ինչ ունի չունի կըպատմէ՝ ինչպէս որ է աս Փիլոնը, որ կիմացընէ թէ ուր տեղ շատ կըլլայ, ինչպէս կապրի, ինչպիս կըլուծմանայ, և ինչ մարիֆէթներ ունի, և որչափ կապրի ևն ևն:

Աս գործքս՝ որ է պատմութի հիմակվան ատենիս, տասնըհինկ օրը մէյմը կըտըպվի.  
ԻՎԵՆԵՏԻԿ ԻՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ: